

Een nieuw doorgetrokken Nederlandsche Orgel-psalm- en Gezangliteratuur, op dezelfde grondslagen als van Sweelinck en zijn Gereformeerde Kerkeraden aan den dag gebracht, legt het goede verband tusschen Religie en Kunst, tusschen Kansel en Orgel, tusschen Zanglied en Orgelmelodie. Het „5 tot 6 maal” en het „dan sus dan soo”, ineengestrengeld tot een ongedeelde Nederlandsche Protestantische Orgelkoraalkunst, spreke die profetische taal tot het Volk, de taal die het verstaat, die haar opheft, de taal van de Kerk, Haar psalmen, lofgezingen en geestelijke liederenschat.

UIT DE HISTORIE

Schetsen uit den Reformatietijd

door P. Brouwer.

(In leven redacteur van Friesch Dagblad.)

Psalmgezing en Geloofsbelijdenis.

III.

Wie ook maar iets geleerd heeft van de vaderlandsche kerkgeschiedenis, kent Guido de Bray, of — volgens minder nauwkeurige schrijfwijze: de Brès — als den opsteller der geloofsbelijdenis in 37 artikelen, welke nog van kracht is in de Nederlandsche kerken.

De Bray werd omstreeks 1522 te Bergen in Henegouwen geboren. Zijn moeder vooral was een devote Roomsche en door haar werd hij met alle naarstigheid tot een ijverig lid der pauselijke kerk gevormd. Na zijn schooljaren koos hij het glaschilderen tot zijn vak.

Op welke wijze de Heere hem de blinde oogen opende is niet met zekerheid te zeggen, maar als middel in Gods hand schijnen vooral de Heilige Schrift en de Catechismus van Luther krachtig bij hem gewerkt te hebben. In elk geval moel hij vóór het jaar 1547, tusschen zijn 18e en 25e jaar voor goed met de roomsche kerk gebroken hebben. Kort na zijn overgang, tengevolge eener opvlaming van den vervolgingsijver te Bergen, moest hij de wijk nemen naar Engeland, waar hij geruimen tijd lid is geweest van de vluchtelingenkerk te Londen.

Het verblijf in Englands hoofdstad was van veel beteekenis voor hem. Hij leerde daar verscheidene godgeleerden van naam en beteekenis kennen. Bovendien zag hij daar in de praktijk des levens, wat een goed georganiseerde gereformeerde kerk is; hoe ze zich openbaren moet en hoe ze dient te worden geregeerd.

Omstreeks 1553 kwam De Bray in 't vaderland terug. Na den dood van Koning Eduard en de troonsbestijging van Maria „de Bloedige”, was ook Engeland geen toevluchtsoord meer voor 's Heeren kerk, die als een duive her- en derwaarts vloog en de gemeente te Londen verstrooide zich naar alle streken. In Bergen, Rijssel en omliggende plaatsen vond De Bray meer geloofsgenooten dan voorheen, die echter ronddoelden als schapen zonder herder en dorsten naar de zuivere prediking des Woords, om zoowel verlost te worden van de superstitiën des Pausdoms als van de dwalingen der Anabaptisten. In dien toestand vond De Bray geen vrijmoedigheid, om eenig talent, hoe gering ook, te begraven en hij begon zijn verzamelde geloofsgenooten hier en daar toe te spreken. Naar hij zelf zei, waren het „simpele vermaningen”, die hij hield, maar de zegen des Heeren werd hem niet onthouden en zijn vierjarige werkzaamheid als „oefenaar” droeg heerlijke vruchten.

Van de Kruisgemeente te Rijssel wordt in deze jaren een schoon getuigenis gegeven. Door haar arbeid werd het Evangelie gebracht in stad en dorp, in bosch en veld, alom waar menschen woonden en in grooten getale kwamen ze van heinde en ver toegelopen, om de prediking van De Bray te hooren.

In het jaar 1556 echter brak een allerhevigste vervolging uit over de kerk van Rijssel. Wie niet gevangen genomen werd, zocht zijn heil in de vlucht en ook De Bray begon een langen zwervtocht door Duitschland en Zwitserland. Vooral in dit laatste land, de bakermat der calvinistische reformatie, hield hij zich geruimen tijd op. Hij genoot er den omgang en het onderwijs van de groote gereformeerde theologen; legde zich met ijver toe op de studie der oude talen, zoodat hij als goed onderleerd en geordend predikant, omstreeks 1559, in het vaderland terugkwam.

Dáár maakte hij nu Doornik tot zijn woonplaats en het centrum zijner werkzaamheden, gelijk we boven reeds hebben verhaald en bleef er tot, na het psalmzingen op de publieke straat, de nieuwe vervolging uitbrak, die hem ten derden male ten lande uildreef.

Veel had De Bray in zijn arbeid te stellen met de Anabaptisten. Dat hij hen „haatte” gelijk een zijner levensbeschrijvers zegt, is te boud gesproken; naar den eisch van Christus zal hij ook deze, zijn vijanden, hebben liefgehad. Maar hun dwaalleer haatte hij hartstoechtelijk en in het zuiden des

lands was hij hun onvermoeide bestrijder. In het Anabaptistische moeras zaten drieërlei soort van menschen: verdooden, die door beter onderwijs zich bij de gereformeerden voegden; zwevende mystieken, die zich tot Dooperschen kristalliseerden en roerige woel- en wargeesten, die begeerden „allerlei seeten en multerijen in kerken en wereldlijke regeeringen aan te richten”.

De eersten moesten door ernstige prediking en liefdevolle onderrichting gewonnen; de laatsten met het zwaard des Woords en des Geestes bestreden worden. Het werd een stuk van Guy's levenstaak. Telkens moest hij ondervinden, hoe de vijanden Wederdoopers en Calvinisten met elkaar verwarden of opzettelijk vereenzelvigden; telkens ook merkte hij hoe bij de gelouwe belijders de zuurdeesem van het Anabaptisme nog niet uitgewerkt had.

Zoo 'teen als het ander noopte hem tot het schrijven der Confessie. Voor vriend en vijand, voor de koningen der aarde en de eenvoudigen der wereld, voor engelen en duivelen, wilde hij het duidelijk uitspreken, wat de gereformeerden in deze landen naar den Woorde Gods geloofden. Tegen Rome eenerzijds; tegen de Wederdoopers anderzijds wilde hij positie nemen en onderwijl niet verzuimen de grenslijnen te trekken tusschen Luther en Calvijn.

Zeer waarschijnlijk heeft het voorbeeld der Fransche kerken hem tot het schrijven der Belijdenis opgewekt. In Mei 1559 toch hadden deze kerken te Parijs hun eerste nationale synode gehouden en daar hun geloofsbelijdenis vastgesteld. Uit de groote overeenstemming tusschen beide stukken, ook wat volgorde en vorm betreft, is duidelijk, dat De Bray, die de zijne insgelijks in het Fransch — zijn moedertaal — opstelde, de Gallische confessie niet zelden op den voet heeft gevolgd.

De eerste uitgave, in de Fransche taal, verscheen in het jaar 1561 en het waren exemplaren van dezen druk, die door de Doornikse commissarissen gevonden werden in De Bray's verblijfplaats en op last der Landvoogdes aan de vlammen prijsgegeven.

Reeds in 't begin van 1562 was de belijdenis in de „Vlaemsche tale”, in het Nederduitsch, overgezet en verspreid; in April van dat jaar deed de stadhouder van Friesland al een plakkaat uitgaan tegen de verbreiding van dit boekken — wel een bewijs, dat het door de belijders gretig ontvangen werd. Zoowel van den eersten Franschen, als Nederduitschen druk zijn de exemplaren hoogst zeldzaam: de Koninklijke bibliotheek te 's Gravenhage moet van beide er een bezitten.

Voor zoover dit mogelijk was in die rumoerige tijden, had De Bray zijn „Confessie”, alvorens haar in 't licht te geven, aan enkele gereformeerde theologen laten lezen, die er geheel mede accoord gingen. Zijn doel is echter geenszins geweest, om de opkomende gereformeerde kerken te geven een „accord van kerkelijke gemeenschap”. De „Confessie” is in den nood der tijden geboren. Vriend en vijand moesten weten, wie de gereformeerden waren en of werkelijk de honderden aantijgingen, waarmee ze onophoudelijk werden bestookt, waarheid bevatten. In haar eersten opzet was de Belijdenis vooral een verweerschrift, gelijk de begeleidende brief aan den Koning, waarover we in een volgend hoofdstuk nader handelen, een smeekschrijft is. Maar al zeer spoedig hebben de kerken onder 't Kruis dezen particulieren arbeid van een harer dienaren, die daartoe geen opdracht gekregen had en dus ook niet namens de kerken schrijven kon, aanvaard als de juiste uitdrukking van het „gemeene geloof” en is door toestemming der kerken De Bray's verweerschrift tot belijdenisschrift geworden. „Zeer spoedig” mogen wij met recht schrijven. Want van den aanvang af waren de belijders der waarheid met den arbeid van De Bray hoogelijk ingenomen. Men vond er de waarheid welke naar de godzaligheid leidt, zóo duidelijk in beschreven, zóo schriftuurlijk onder woorden gebracht, dat wie deze belijdenis las er het a men des geloofs op hooren deed en bereid was, er zijn leven voor te laten, zijnde zij in alles overeenkomstig het Woord van God.

Reeds in 1563 werd ze op een provinciale synode te Armentius als accoord van kerkelijke gemeenschap aanvaard en werd bepaald, dat de dienaren des Woords met de ouderlingen en diakenen haar zouden onderteekenen. Andere provinciale synoden in de Zuidelijke Nederlanden volgden dit voorbeeld, zoodat op de synode van Antwerpen in 1565 reeds gesproken kon worden van de „Belijdenis, die de kerken dezer landen algemeen hebben aangenomen”.

En zoo zijn dan de „zevenendertig artikelen” geworden het oudste belijdenisschrift der Nederlandsche Kerken. De opsteller zelf, als zoovele anderen, zou voor de waarheid, daarin uitgedrukt, den dood ingaan. Maar zijn werk, waarbij hij zoo kennelijk door God werd geleid, zou hem eeuwen overleven.

Godelijk gezag hebben de Kerken dezer landen haar Belijdenis nooit toegekend, maar voor de waarheid, zoodat de Confessie haar onnavolgbaar schoon omschrijft, hopen ze te strijden, te lijden als het moet, tot op den Dag van Jezus' wederkomst!

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Eene Amerikaansche Synode in Zitting.

I.

Met die Synode bedoelen we die der „Christian Reformed” Kerken in Noord-Amerika, zoo nauw verbonden — door historische- en belijdenis-banden — aan de Gereformeerde Kerken in Nederland. Grand Rapids was wederom de vergaderplaats. Dat was ook het geval in 1880 toen deze Amerikaansche Kerk voor het eerst samen kwam als „Synode”. Vroeger sprak men van „Algemeene Vergadering”. Nog eerder — vanaf 1857 — vergaderde men als „Classis”. Dat was de dag der kleine dingen. En toen de Kerken, die destijds voor het eerst samen kwamen, bij de Nederlandsche Christelijke Gereformeerde Kerk, in Synode vergaderd, in pasgenoemd jaar, aanklopten om erkenning te erlangen, durfden de broeders in Nederland geene beslissing nemen, omdat de berichten omtrent den „Terugkeer tot het in 1849 verlaten standpunt”, zoodat men het noemde, zoo uiteenliepen en met elkander streden. Die „terugkeer” om het even te releveeren, ten bate van Nederlandsche lezers, gold een terugkomen op eene „aansluiting” met de Dutch Reformed Church — die in het pas genoemd jaar plaats greep. Op eene eenigszins ongeregelde vergadering, waarin een paar „voorwaarden”, zoodat men ze later noemde, den doorslag gaven aan het aannemen van een voorstel om zich aan te sluiten aan de „Oostersche Kerk”. Zoo noemde men destijds de kerkengroep die sedert 1628 zetelde in de oostelijke staten onzer Unie: New-York en New-Yersey. We gaan daar thans verder niet op in. En noemden een en ander slechts om het heden te verbinden aan het verleden.

Gelukkig dat we kunnen melden dat reeds enkele jaren na 1857, de „Moederkerk” in Nederland niet langer bezwaren had om in geregelde correspondentie te treden met de in dat jaar „teruggetreden” kerken, en telkens hare belangstelling deed blijken in de Amerikaansche „Dochterkerk”.

Eerst ging dit per brief. Doch in de laatste jaren zond men vanuit Nederland tamelijk geregeld „deputaten”. Dit jaar werd men in Amerika verblijd door de zending van Prof. Dr G. Ch. Aalders, van de Vrije Universiteit. Jammer dat Prof. Dr K. Schilder niet zoolang kon blijven om óók zitting te hebben — zoodat de Nederlandsche kerk, naar bijbelsch voorbeeld, door twee broeders werden vertegenwoordigd — gelijk de Amerikaansche kerk van hare zijde, twee deputaten benoemde voor de a.s. samenkomst te Sneek.

Doch hoe dit zij — wij hier in deze landen — zijn zeer verblijd door de belangstelling die men in Nederland toont in en voor onze kerk. Ook al is het met haar niet langer precies „de dag der kleine dingen” — omdat we nu haast drie honderd kerken tellen, met ongeveer evenveel predikanten, is men vergeleken met de Gereformeerde Kerken in het land der Vaders, nog slechts een Benjamin onder de stammen Israëls van Gereformeerden huize.

Dat blijkt ook uit het feit dat we geene „Generale” Synode hebben. Eenvoudig omdat we geene „provinciale” of „particuliere” Synodes rijk zijn, tot hiertoe.

De uitgestrektheid van ons land is een der hoofdbezwaren, en voorts het feit dat we in sommige streken dicht bij elkaar zitten, als opgehoopt, terwijl wij in andere deelen zóóver van elkander verwijderd zijn, dat de reiskosten veel te hoog zouden loopen. Daarbij komt dat we in de laatste drie jaren elk jaar Synoden hebben — wat vroeger niet plaats greep.

Doch — na al deze regels van introductie, komen we nu tot ons onderwerp: „Eene Amerikaansche Synode in zitting”.

Aan den avond van 13 Juni werd het z.g. „Biduur voor de Synode” gehouden. En wel in de mooie kerk aan Fuller Avenue, in 't zuidwesten van onze stad, Grand Rapids, telkens genoemd ons „Jeruzalem”. Omdat het 't kerkelijk centrum is en de plaats waar onze Calvin College en Calvin Seminarie gebouwen staan. Binnen de grenzen onzer stad, die ongeveer 160.000 inwoners tellt, zijn een twintigtal onzer kerken, allen, met ééne uitzondering, voorzien van flinke kerkgebouwen, met dito pastorieën. Ook bevat deze stad een flink publicatiegebouw, waar The Banner en De Wachter, de kerkelijke weekbladen, worden gedrukt. Ook is Grand Rapids de zetel van onze Committeees voor de belangen der Zending — beide de Heidenzending en de z.g. Binnenlandische, meer bekend als Home Missions. Dus wel ons Jeruzalem. Als men weet dat we in de „Hekman Memorial Library” een mooie synodenzaal hebben, en in het daar dicht bij staand „Men's Dormitory” een flinke eetzaal en keukenbenoedigheden, behalve slaapkamers, beseft men geradelyk, hoe wijs het is dat Grand Rapids als regel de plaats is, waar onze Synodes vergaderen. Daarom was ook de Fuller Ave-kerk (Engelsch sprekend) een gepaste plaats voor het daareven ge-

noemd Bie
werd geleid
1938, Ds I.
noemd om
kerk te ver
Ds Van
God van C
wrochte re
In 't Engels
Synode tot
Bibliotheek
sprak bij
onzes lands
kunnen pla
dat de gep
schenen in
slechts een
vorige Syn
len „legen
minations
piëeren.”
klaarde spr
onze tenten
te doen, o
wereld. En
leiden door
het vertolk
heid, en in
zijn in onz
het zog van
verloren ra
achtig in o
menschen
We moeten
durven te z
verheerlijkt
Philadelphi
zaamheid l
waren uit
geheele wer
de aarde v
dat gij hebl
Doch dit
en separat
male we l
leeren geh
des geloofs
heid liefhe
seffen, dat
behoeven.
met die ke
steeds de g
verblijden
vaardigden
verteenwo
in Zuid-Afr
in Nederland
houden van
formeerde
willen niet
we strekken
geloovigen
zelfde gere
Laat ons
oorlogen d
Zegene o
ken, die g
vergadering
lijke Gerefo
Heilige Al
De daare
Moderamer
form de l
Hiemenga,
Gritter twe
aan het
dent Groen
Reeds het
vader, wijl
slaand en
vooruitstre
in hart er
Hiemenga,
herwaarts
verschillen
1925 was h
valde die
Thans in P
— eene A
oud reeds
jeugdigen
dient een c
Holland. F
week dege
—het deba
standers —
en schrijve
der Synod
zijn schuld
voor zijn l
dit jaar is
hoop, in
Ook hij k
is thans p
Jeruzalem.
Na deze
Moderame
eindigen. I
de gegrade
neeren. Pr